

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات تجدیدی - شهریور ۱۳۸۹

پاسخنامه

پایه :	۲	موضوع :	نحو ۲
تاریخ :	۸۹/۶/۲۳	ساعت :	۱۸

نام کتاب: شرح ابن عقیل، از باب الابتداء تا باب فاعل + تجزیه و ترکیب نیمه اول جزء سی

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریفی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریفی ۲ نمره)

تستی:

۱. کدام استعمال غلط است؟ ا ۱۸۷ (ع: ۳: د: ۱)
  - ا. أَقَاتَمَانُ زَيْدٌ ☒
  - ب. أَقَاتَمَانُ الزَّيْدَانِ ☐
  - ج. أَقَاتَمُ الزَّيْدَانِ ☐
  - د. أَقَاتَمُ زَيْدٍ ☐
۲. کدام عبارت مورد «الغاء» و «تعليق» غلط است؟ ب ۳۹۴-۵ (ع: ۱: د: ۲)
  - ا. التعليق هو ترك العمل لفظاً دون معنى لمانع ☐
  - ب. الإلغاء هو ترك العمل لفظاً ومعنى لمانع ☒
  - ج. أفعال التحويل لا يكون فيها الغاء ولا تعليق ☐
  - د. الأفعال القلبية غير المتصرفّة لا يكون فيها الغاء ولا تعليق ☐
۳. در کدام گزینه حذف کردن خبر واجب نیست؟ ج ۲۳۴-۵ (ع: ۳: د: ۲)
  - ا. لَعَمْرُكَ لِأَفْعَلَنْ ☐
  - ب. كُلُّ رَجُلٍ وَضِيعَتُهُ ☐
  - ج. عَهْدُ اللَّهِ لِأَفْعَلَنْ ☒
  - د. ضَرَبَ الْعَبْدُ مُسِينًا ☐
۴. کدام فعل مقاربه دلالت بر «رجاء» ندارد؟ (افعال مقاربه) ج ۲۹۸ (ع: ۲: د: ۲)
  - ا. عَسَى ☐
  - ب. حَرَى ☐
  - ج. طَفِقَ ☒
  - د. اخْلُوقَ ☐

تشریحی:

۱. از موارد جواز ابتدا به نکره چهار نمونه را همراه با مثال بنویسید. ۲۱۲-۲۰۳ (ع: ۳: د: ۲)
  ۱. نکره اسم شرط باشد: مَنْ يَقُمُ أَقَمَ مَعَهُ. ۲. نکره اسم عام باشد: كُلٌّ يَمُوتُ. ۳. نکره مسبوق به نفی باشد: مَا خَلَّ لَنَا. ۴. نکره مصغر باشد: رَجُلٌ عِنْدَنَا.

۲. علّت تقدیم خبر را در هریک از مثال‌های زیر بنویسید. ۲۲۳-۶ (ع: ۲: د: ۳)
  - ا. عندک رجلٌ: ج. مبتدا نکره باشد و خبر ظرف و جار و مجرور و هیچ مسوغی جز تقدم خبر وجود نداشته باشد.
  - ب. فی الدار صاحبها: ج. به مبتدا ضمیری چسبیده باشد که به جزئی از خبر برگردد.
  - ج. این زیدٌ: ج. خبر صدارت طلب باشد.
  - د. إِنَّمَا فی الدار زیدٌ: ج. مبتدا محصور باشد.

- * وفي جميعها توسط الخبر أجز وكل سبقه دام حَظَرَ ۲۵۲-۶ (ع: ۳: د: ۲)
  ۳. ا. برای «توسط خبر افعال ناقصه» مثال بنویسید. ب. به نظر شارح، کدام تفسیر از عبارت «وكل سبقه دام حَظَرَ» پذیرفته است؟

مثال توسط: کان قائماً زیدٌ.

از دید شارح: اگر مقصود این است که تقدّم خبر دام بر «ما» متصل به دام ممنوع است حرف حقّی است (ولی اگر مراد این است که خبر دام نمی‌تواند بین «ما» و «دام» بیاید قبول نداریم).

۴. دلیل بطلان مثال‌های زیر چیست؟ ۳-۲۸۰ (ع: ۳: د: ۱)

- أ. ما قائماً زيداً: ج. شرط عمل «ما» حفظ ترتیب اسم و خبر است.
ب. ما زيداً إلا قائماً: ج. شرط عمل «ما» شکسته نشدن نفی «ما» به وسیله «الّا» است.
ج. ما ما زيداً قائماً: ج. شرط عمل «ما» عدم تکرار است.

* وجرّدن عسی أو ارفع مضمراً بها إذا اسم قبلها قد ذکرنا ۳۱۴ (ع: ۳ و ۲: د: ۳)

۵. برای هریک از «جرّدن...» و «ارفع...» مثالی بزنید که «اسم قبلها» در آن تثنیه باشد. آن‌گاه هریک از مثال‌ها را ترکیب کنید.

۱. الزیدان عسی أن یقوموا: الزیدان: مبتدا - عسی أن یقوموا: خبر - عسی: فعل تام، خالی از ضمیر - أن یقوموا: فاعل عسی. یقوموا: صله، فعل و فاعل
رابط خبر به مبتدا: ضمیر یقوموا.
۲. الزیدان عسیا أن یقوموا: الزیدان: مبتدا - عسیا أن یقوموا: خبر - عسی: ناقصه - «ا»: اسم عسی - أن یقوموا: خبر عسی - یقوموا: صله، فعل و فاعل -
رابط خبر به مبتدا ضمیر عسیا.

* وَتَصَحَّبُ الْوَاسِطَ مَعْمُولَ الْخَبَرِ وَالْفَصْلَ وَاسِماً حَلَّ قَبْلَهُ الْخَبَرِ

۶. با توجه به بیت فوق، موارد دخول لام ابتداء در باب «إنّ» را همراه با مثال بنویسید. ۳۳۹ (ع: ۲: د: ۳)

۱. جایی که معمول خبر «إنّ» بین اسم و خبر بیاید که در این صورت لام بر سر معمول خبر می‌آید: «إنّ زیداً لَطْعَامُکَ أَکَلُ».
۲. بر سر ضمیر فصل که بین اسم و خبر إنّ آمده: «إنّ زیداً لهو القائم». ۳. بر سر اسمی که مؤخر از خبر إنّ آمده است: «إنّ فی الدار لزیداً».

۷. أ. دلیل نصب یا رفع کلمه «قوة» در «لا حول ولا قوة إلا بالله» چیست؟ ب. نوع «لا»ی دوم را در هر صورت بیان کنید. ۷-۳۶۶ (ع: ۲: د: ۳)

- أ. نصب: بنا بر عطف بر محلّ اسم لا - لا زائده. رفع: بنا بر عطف بر محلّ لا + اسم آن - لا زائده. (رفع: بنا بر اسم برای لا شبیه به لیس - لا
عامله. رفع: بنا بر مبتدا بودن - لا مهمله.)

۸. أ. سه مورد از موارد وجوب کسره در «انّ» را بنویسید. ب. در مثال «من یأتنی فانه مکرم» همزه «انّ» کسره می‌گیرد یا فتحه؟ ۳۲۴
أ. موارد کسر انّ: ۱. ان فی أوّل الکلام. ۲. یقع انّ صدر الصله. ۳. ان تقع جواباً للقسم وفی خبرها لام. ۴. أن تقع فی جملة محکیة بالقول. ۵. ان تقع فی جملة فی موضع الحال. ۶. ان تقع بعد فعل من افعال القلوب قد علّق عنها اللام.
ب. کسر و فتح هر دو جایز است.

۹. آیه شریفه «لکلّ امرئ منهم یومئذ شأن یغنیه» را ترکیب کنید. عبس/ ۳۷ (ع: ۲: د: ۲)

لکلّ: جار و مجرور متعلّق به عامل محذوف، خبر مقدم - امرئ: مضاف الیه. «منهم» جار و مجرور متعلّق به محذوف صفت «امرئ». یومئذ: مضاف و مضاف الیه، ظرف برای یغنیه یا عامل در کلّ. شأن: مبتدای مؤخر. یغنیه: فعل و فاعل و مفعول به، صفت برای شأن.